

Könyvtári Napok Komárom-Esztergom megyében 1998. szeptember 21-25.

Immáron 27. alkalommal került sor a rendezvénytársorozatára, aktuális témában, „Könyvtárosok - könyvtárhasználók” címmel.

Első nap, Tatabánya, József Attila Megyei Könyvtár

A megjelenteket dr. Monostori Imre könyvtárigazgató köszöntötte, majd Juhász János, a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzati Hivatal osztályvezetője tartott megnyitót. Kiemelte, hogy a kulturális törvény a könyvtárak számára is új dimenziót nyitott. Az információs társadalom kihívásait jogállami módon szabályozza: biztosítja az információhoz való hozzájutás jogát.

Az első előadó Tóth Gyula ny. tanszékvezető főiskolai tanár volt, a könyvtárosképzés változásairól szólt. Elmondta, hogy a téma körül időnként fel-fellobbanó viták most elültek. A kulturális törvény követő jogszabályaira várunk: a képzés, a továbbképzés és a könyvtárosok besorolása rendezést kíván. Kérdés, hogy az információtechnikában lezajló folyamatok paradigmaváltást eredményeznek-e, s ha igen, milyent. A képzés egyre inkább a képesség, a készség, az attitűd fejlesztésére irányul.

Nehéz a pályát megragadni: a könyvtároság nem egyetlen pálya, hanem rész-szakmák együttese. A képzés a továbbképzést előre „bekalkulálja”, a továbbképzést humán beruházásnak kell tekinteni. Az individuális munkából csapatmunka lesz, a nagy könyvtárak törnek előre. A képzés és a szakma állandó kölcsönhatásban van.

Túl sok és túl kicsi képzőhely van. Meg kellene változtatni a képzés infrastruktúráját és tartalmát is. A képzés tartalma, célja, módszertana változik. Minden tanterv kompromisszum eredménye, figyelembe veszi a viszonyokat. Az egységes képzés félődő után három részre válik: könyvtárosokat, könyvtáros-tanárokat és információs menedzsereket képezünk. A kétszakos képzés aligha

tartható. A képzés kimenet-orientált, a gyakorlat szerepe minden szinten erősödik.

A második előadó Nagy Attila volt, az OSZK-KMK osztályvezetője. Előadásának címe: *Változó szerepek: könyvtárosok - könyvtárhasználók*. Elmondta, hogy a társadalmi közeg radikális átalakulásban van, egyre nagyobb mértékben érvényesül a kultúra globalizációja. A történeteket globális társadalmi konglomerátumok találják ki - nem a család, nem a kultúra, nem a nép. Növekszik az érettségizettek, a diplomások száma. Átrendeződik a könyvtárakkal kapcsolatos igény. Növekszik a nagy könyvtárakra nehezedő nyomás. A magyar lakosság 19 %-a könyvtárhasználó (összehasonlításképpen: a skandináv országokban ez az arány 60 %).

Növekszik a tanulással kapcsolatos olvasói kérdések, kérések száma. Az igények 80 %-a az oktatásból érkezik. Érdekes viszont, hogy az egyetemisták is használják a falusi könyvtárakat is. A könyvtárosoknak egyre nagyobb gondot okoznak a gazdasági-jogi tudnivalók. Nő a direkt szórakoztatás iránti igény is. Erősödik a könyvtárak szociális funkciója. Ennek csak egyik oldala a karitatív szerep. Lényeges, hogy a szocializáció megvalósulásában a könyvtár kikerülhetlenné váljék. A könyvtár egyfajta kulturális közösség hordozója lehet.

Az előadásokat korreferátumok követték.

Az első Horváth László, a győri Apáczai Csere János Tanárképző Főiskola könyvtárosa volt. Elmondta, hogy a főiskolán megszűnt a könyvtárosképzés és a könyvtárhasználati kollégium is. Az informatikai képzésben maradt valami (Alef rendszer, integrált könyvtár). Ez természetesen visszahat a hallgatók könyvtárhasználatára is. Megvalósult a számítógépes kölcsönzés. A hallgatói létszám 2,5-szeresére nőtt. A könyvtárosok száma viszont nem változott. Emiatt az olvasók és

a könyvtárosok személyes kapcsolata a minimálisra csökkent.

A második korreferátumot Takács Anna, a tatabányai Városi Könyvtár munkatársa tartotta az Újvárosi Fiókkönyvtár munkájáról. A könyvtár 20000 kötetes állománya lehetővé teszi az átlagos igények kielégítését. Megfelelő a gyermek- és ismeretterjesztő irodalom, meglehetősen hiányos a művészeti szakirodalom. Az olvasók csaknem fele diák, 20 % a nyugdíjasok aránya.

A tájékoztatási feladatokra jut idő és türelem. Különösen a diákok állnak elő „fogós” kérdésekkel. A felnőtt olvasók zöme kikapcsolódást biztosító olvasmányokat keres.

A feladatok megoldásához a központi könyvtár is rendelkezésre áll, szükség esetén a megyei könyvtár tájékoztatói is segítenek. Az olvasónak az is segítség, ha meg tudjuk mondani, hová lehet, illetve hogy Tatabányán egyáltalán nem találja meg a keresett irodalmat. Ezért könyvtárközi kölcsönzésre van szükség. Nagyon fontos, hogy az olvasó érezze a segítőkészséget. Ezért is lenne jó, hogy a város könyvtárainak anyaga számítógépen elérhető legyen.

Elég kicsi a könyvtár ahhoz, hogy személyes kapcsolat is kialakulhasson az olvasókkal. Ugyanakkor a város lehetőségeit kihasználva többet tud nyújtani, mint amit az állománya lehetővé tenne. Családi könyvtár jellegét ma már leginkább a valóban családias hangulat adja. Az olvasók valóban igénylik a plusz odafigyelést, és szívesen jönnek, mert folyamatosan érzékelik a segítőkészséget.

A harmadik korreferátumot Búzer Károlyné, a József Attila Megyei Könyvtár szaktájékoztatója tartotta.

(Engedtessék meg annyi elfogultság a szerkesztő részéről saját munkahelye iránt, hogy a hozzászólást ebből az összefüggésből kiemeljük, és következő számunkban teljes terjedelmében közöljük)

A délelőtti programot két bemutató zárta. Először a British Council információs sarok (angol nyelvű közhasznú tájékoztatás) avatására került sor, majd dr. Monostori Imre igazgató ismertette a könyvtár új, immár tizenegyedik évkönyvét, amit minden jelenlévő meg is kapott.

A program közös ebédrel ért véget.

Délután - immár szintén hagyományosan - a Keresztény Pedagógus Kamarával közös rendezvényre került sor. Nagy Gáspár költő új verseskötetét Görömbei András irodalomtörténész mutatta be.

Második nap, Tata, Mórincz Zsigmond Városi Könyvtár

A rendezvénynek három programpontja volt.

Először megnyitották Fessel György - a könyvtár egyik kedves olvasója - makettjeiből és diaramáiból álló kiállítását. Ez is egy speciális fajtája könyvtár és olvasó kapcsolatának.

A második programpontban Tamási Csilla, a Pest Megyei Könyvtár osztályvezetője számolt be az ott tapasztalt olvasói szokásokról, szolgáltatásairól, megyei tevékenységükről. Az előadás után kötetlen beszélgetés alakult ki az olvasói szokások változásairól.

Mivel a programot a tatai ellátórendszerben működő könyvtárosok számára szervezték, nagy érdeklődésre tartott számot az érdekeltségnövelő támogatási keret és az ellátórendszerek dokumentum-beszerzésének növelésére elnyert pályázati összegek felhasználási módjáról folytatott megbeszélés a községi könyvtárosokkal.

A program alapján megállapítható volt, hogy a közvetlen emberi kapcsolatokat nem csupán olvasók és könyvtárosok között kell ápolni és őrizni, hanem kollegiális szinten is. Mindenkinek szüksége van a könyvtárak felgyorsult világában néhány óra megállásra. Ha csak egy gyors állapotfotót készítünk könyvtárainkról, már ez is nagy segítséget nyújt a mindennapok munkájában. A tatai tanácskozás ezt a feladatot teljesítette.

Harmadik nap, Komárom, Jókai Mór Városi Könyvtár

A meghívott vendég Csapó Edit, az OSZK-KMK munkatársa volt, aki a könyvtárban előforduló konfliktusokról, azok kezeléséről beszélt. Mindannyian tapasztaljuk ugyanis, hogy megsza- porodtak a „problémás helyzetek” könyvtárainkban. Sor került a konfliktushelyzetek típusainak áttekintésére: olvasó és olvasó, olvasó és könyvtáros, könyvtáros és könyvtáros, beosztott könyvtáros és a főnöke(i) között. Az előadó áttekintette az alapvető konfliktuskezelési sémákat. A legnagyobb „zsongást” az a tesztlap váltotta ki, amelynek kitöltése után ki-ki megtudhatta, hogy rá a konfliktusok kezelésének melyik módja jellemző leginkább. Minden résztvevő egyetértett abban, hogy hasznos tanácskozáson vettek részt.

A beszámolókat írták:

Schmidt József
Schenk Lászlóné
H. Mlakár Erzsébet

Legfontosabb tudni- és tennivalók az új kulturális törvény kapcsán

- ajánljuk az újonnan megválasztott önkormányzatok figyelmébe -

Mint az már bizonyára köztudott a könyvtáros kollégák előtt, az Országgyűlés tavaly decemberben fogadta el a könyvtárak működését meghatározó 1997. évi CXL. törvényt a kulturális és muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és közművelődésről. (Magyar Közlöny 1997/112. szám.)

A jogszabály alapvető ismeretét feltételezve, az alábbiakban néhány - a törvényből következő - tennivalóra, szempontra hívjuk fel a figyelmet.

Legelőször azonban tekintsük át a legfontosabb paragrafusokat:

54. § (1) A nyilvános könyvtár alapkövetelményei:

- a) mindenki által használható és megközelíthető,
- b) könyvtári szakembert alkalmaz,
- c) rendelkezik kizárólagosan könyvtári szolgáltatások céljaira alkalmas helyiséggel,
- d) rendszeresen, a felhasználók többsége számára megfelelő időpontban tart nyitva,
- e) helyben nyújtott szolgáltatásai ingyenesek,
- f) statisztikai adatokat szolgáltat,
- g) ellátja az 55. § (1) bekezdésében felsorolt alapfeladatokat.

Ezek a következők:

55. §(1)

- a) a fenntartó által kiadott alapító okiratban és szervezeti és működési szabályzatban meghatározott fő céljait nyilatkozatban közzé teszi,
- b) gyűjteményét folyamatosan fejleszti, feltárja, megőrzi, gondozza és rendelkezésre bocsátja,
- c) tájékoztat a könyvtár és a nyilvános könyvtári rendszer dokumentumairól és szolgáltatásairól,
- d) biztosítja más könyvtárak állományának és szolgáltatásainak elérését,
- e) részt vesz a könyvtárak közötti dokumentum- és információcserében.

54. §(2)

A nyilvános könyvtárakról a Művelődési és Közoktatási Minisztérium jegyzéket vezet. Az állami költségvetési támogatás csak a jegyzékben szereplő nyilvános könyvtárakat, illetőleg fenntartókat illeti meg a 71. § (1) bekezdésében felsoroltak figyelembevételével.

A fentiekből következik:

A könyvtáraknak rendelkezniük kell alapító okirattal, valamint szervezeti és működési szabályzattal. Ezek a dokumentumok feltétlenül szükségesek ahhoz, hogy a könyvtár a jövőben bekerüljön (illetve) benne maradjon a nyilvános könyvtárak jegyzékében. Azt talán említsem sem kell, hogy ez mind a könyvtár, mind pedig a fenntartó önkormányzat elemi érdeke is, hiszen csak így részesülhet a könyvtár különféle támogatásokban.

A nyilvános könyvtárak jegyzékébe való bekerüléshez nemcsak a jogi, hanem az előzőekben felsorolt szakmai feltételeknek is meg kell felelni. Ez - ismerve a jelenlegi helyzetet - sok község esetében nem lesz könnyű feladat és bizonyára kell majd valamennyi átmeneti idő is ahhoz, hogy ezek a törvényben leírt követelmények megvalósuljanak.

A nyilvános könyvtárak jegyzékének vezetéséről szóló rendelet jelen pillanatban még nem jelent meg (a közeljövőben várhatóan meg fog jelenni). A rendelkezésre álló tervezet alapján annyit tudni lehet, hogy a fenntartónak (azaz legtöbb esetben az önkormányzatnak) nyilatkoznia kell, hogy a könyvtára megfelel-e a törvényben meghatározott követelményeknek.

A legelső feladat azonban az alapító okirat és a szervezeti és működési szabályzat elkészítése. E dokumentumok elkészítéséhez segítségként közreadunk két mintát, amelyet a Győr-Sopron-Moson megyei kollégák állítottak össze. A mintákat bárki felhasználhatja igénye szerint és természetesen a helyi sajátosságok figyelembevételével.

Végül néhány olyan alapvető dolgot még szeretnénk idézni a törvényből, amely iránt a községi könyvtáros kollégák (valamint az önkormányzati tisztségviselők) a leggyakrabban érdeklődtek:

64.5(1)

A települési (...) könyvtári ellátás biztosítása a helyi önkormányzat kötelező feladata.

64.§(2)

Az (1) bekezdésben meghatározott feladatot a községi (...) önkormányzat nyilvános könyvtár fenntartásával, vagy önkormányzatok közötti társulásban nyilvános könyvtár fenntartásával, vagy nyilvános könyvtár szolgáltatásának megrendelésével teljesítheti.

54.5(6)

A települési könyvtár megszüntetése esetén a fenntartó a döntés-előkészítése során beszerzi és a döntést hozó testülettel ismerteti a miniszter véleményét.

54.5(7)

A települési könyvtár megszüntetése esetén a fenntartó köteles gondoskodni a gyűjtemény további hasznosításáról.

Röviden összefoglalva:

Az önkormányzat köteles könyvtári ellátást biztosítani a lakosság számára, és megítélésünk szerint ennek a legésszerűbb módja az önálló könyvtár fenntartása.

A nyilvános könyvtárak jegyzékében szereplő könyvtár számára megfelelő működési körülményeket kell biztosítani. Ha ez nem teljesül, a miniszter felszólíthatja a fenntartót arra, hogy pótolja a hiányosságokat.

Megszüntetni könyvtárat csak miniszteri vélemény kikérése esetén lehet, ám az önkormányzat könyvtári szolgáltatás biztosítása iránti kötelezettsége továbbra is fennáll.

Mindezek alapján felhívjuk a települési önkormányzatok figyelmét arra, hogy az önkormányzati könyvtárak működési feltételeit szembesítsék a törvényben előírtakkal. Amennyiben ezek a működési feltételek nem felelnek meg az elvárásoknak, akkor kezdeményezzék olyan fejlesztési tervek, koncepciók készítését, amelyek rövid távon megvalósíthatóak. Ehhez, valamint az alapító okirat és a szervezeti és működési szabályzat előkészítéséhez a megyei könyvtár szívesen nyújt segítséget.

Hegyei Tamás

SZERVEZETI ÉS MŰKÖDÉSI SZABÁLYZAT

*/MINTA/***1. A könyvtár általános adatai:****Neve:****Székhelye:** megye település

..... utcai..... házsám irányítószám

Fenntartó neve: székhelye:**Közvetlen ellenőrző szerve:** székhelye:.....

A fenntartó önkormányzat a hatályos jogszabályok figyelembe vételével - elsősorban az 1997. évi "CXL. törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről" című törvény alapján - meghatározza a működési szabályait, irányítja és ellenőrzi a könyvtár tevékenységét, biztosítja a könyvtár működéséhez szükséges anyagi és személyi feltételeket.

2. Létesítésére vonatkozó adatok:

Alapítási év:.....

Alapító okirat száma:.....

A könyvtár jogelődje:

A könyvtár bélyegzője (lenyomat):

3. A könyvtárnak a könyvtári rendszerben elfoglalt helye:

A..... könyvtár

a Komárom-Esztergom megyei közművelődési könyvtári rendszer tagkönyvtára.

Szakmai és módszertani tanácsot a József Attila Megyei Könyvtártól kérhet.

4. A könyvtár feladatai:

Mint nyilvános könyvtár a település közművelődési könyvtáráként a lakosság általános tájékozódásához művelődéséhez, tanuláshoz, a szakmai munkához, az igényes szórakozáshoz szükséges dokumentumok és szolgáltatások biztosítása.

Alaptevékenysége*/MINTA/*

- gyűjteményét a helyi igényeknek megfelelően folyamatosan fejleszti, megőrzi, feltárja, gondozza és rendelkezésre bocsátja,
- tájékoztat a könyvtár és dokumentumainak szolgáltatásáról,
- biztosítja más könyvtárak állományának s szolgáltatásainak elérését,
- részt vesz a könyvtárak közötti dokumentum- és információcserében.

A fenntartó által - a törvényben meghatározott feladatokon túli - kötelezettségek

5. A könyvtár gyűjtőköre, állománygyarapítása, az állomány nyilvántartása:

A könyvtár a 4-es pontban megfogalmazott feladatoknak megfelelően általános gyűjtőkörű. Gyűjteményét vásárlás formájában gyarapítja, szerződést köt a KELLO-val, igénybe veszi a kedvezményes könyvvásárlási lehetőségeket.

Állományáról egyedi és csoportos leltári nyilvántartást vezet.

Állományellenőrzést és törlést a mindenkori érvényes jogszabályok alapján végez.

A könyvtár állományfeltárását katalógussal vagy számítógépen biztosítja.

Amennyiben ellátórendszeri tagkönyvtár, úgy a mellékelt szerződést minden évben megkötö.

A szerződésben megfogalmazott feltételek alapján működteti könyvtárát.

6. A könyvtár gazdálkodása, elszámolási kötelezettségei:

A könyvtár nem önállóan gazdálkodó szervezet. Az önkormányzat pénzügyi elszámolásánál szerepel. (Ha más megoldás van, akkor a fenntartó határozza meg.)

7. A könyvtár működésének személyi feltételei:

A könyvtáros: főfoglalkozású - részmunkaidős - tiszteletdíjas.

Alkalmazásáról és kinevezéséről a fenntartó szerv dönt. Évente testületi ülésen beszámol a munkáról.

8. A könyvtár használata:

1./ ingyenes alapszolgáltatások:

- a/ a könyvtárlátogatás,
- b/ a könyvtár helybenhasználata,
- c/ az állományfeltáró eszközök használata,
- d/ információ a könyvtár és a könyvtári rendszer szolgáltatásairól

A könyvtár az ingyenes szolgáltatásokat igénybe vevő könyvtárhasználónak adatait beiratkozási díj nélkül regisztrálhatja. 2./ Az 1. pontban felsoroltakon kívüli szolgáltatások a könyvtárba való beiratkozással

vehető igénybe. A beiratkozásért a fenntartó döntése alapján beiratkozási díj /MINTA/
szedhető..... Ft

A beiratkozott olvasó ingyenesen kölcsönözheti a nyomtatott könyvtári dokumentumokat.

A 16 éven aluliak és a 70 éven felüliek mentesülnek a beiratkozási díj megfizetése alól. A pedagógusok és a diákok más jogszabályban megállapítottak szerinti kedvezményekben részesülnek.

3./ A könyvtárhasználónak a beiratkozáskor a következő személyes adatait kell közölnie és igazolni: név, anyja neve, születési helye és ideje, lakcíme, személyi igazolványának vagy útlevelének száma. A könyvtár a személyes adatok védelméről az erre vonatkozó jogszabályok szerint köteles gondoskodni.

A személyes adataiban bekövetkezett változásokat a könyvtárhasználó köteles bejelenteni a könyvtárnak.

A könyvtárhasználó kezdeményezheti a könyvtárhasználati szabályzat módosítását.

4./ A könyvtáros a beiratkozott olvasók, a látogatók és a kölcsönzött kötetek számát naprakészen nyilvántartja

5./ A Művelődési és Közoktatási Minisztérium által elrendelt módon és időpontban minden évben statisztikai adatot szolgáltat.

6./ Nyitva tartása: hetenként..... nap óra

9. Záró rendelkezések:

a/ A szabályzat naprakész állapotáról, a szükséges módosításokról, a könyvtáros javaslatainak figyelembevételével a fenntartó gondoskodik.

b / A szabályzatot megkapta:

- az önkormányzat
- a könyvtár vezetője
- a megyei könyvtár

A szabályzat az érvényes könyvtári jogszabályok alapján készült, a fenntartó szerv jóváhagyásával napján lépett hatályba.

fenntartó szerv

könyvtárvezető

ALAPÍTÓ OKIKAT

/MINTA/

1. Az intézmény hivatalos neve:
Székhelye:.....
 2. Fenntartó szerve: Községi Önkormányzat Képviselő Testülete - vagy egyéb: pl. egyház,
alapítvány, civil szervezet stb. (nevezze meg a megfelelőt)
Székhelye:
 3. Felügyeleti szerve: Polgármesteri Hivatal
Székhelye:
 4. Jogállása: önálló könyvtár - ellátórendszeri tagkönyvtár
 5. Gazdálkodását..... végzi
 6. Intézmény jellege: nyilvános könyvtár
 7. Típusa: közművelődési könyvtár
 8. Az intézmény működését főfoglalkozású - tiszteletdíjas - részmunkaidős - órakedvezményes
könyvtáros végzi. (a megfelelőt ki kell választani)
 9. Alapításának éve:
 10. Az alapító okirat létrehozását elrendelő jogszabály: 1997. évi CXL. törvény
 11. A községi könyvtár alaptevékenysége: /TEAOR 925110/
 - általános gyűjtőkörű nyilvános könyvtári szolgáltatás biztosítása, a település lakosainak,
 - könyvtári dokumentumokat gyűjt, őriz, feltár és szolgáltat
 - dokumentum- és információcserét biztosít
 12. Az intézmény működésének részletes szabályait a Szervezeti és Működési Szabályzat
tartalmazza
 13. Az alapító okiratot:..... Községi Önkormányzat Képviselő
Testület 199S..... tartott ülésén számon elfogadta,
s felhatalmaztapolgármestert az okirat aláírására
- , 1998.....

polgármester

Szerkesztik: ifj. Gyütszi László, Tata, Móricz Zsigmond Városi Könyvtár
dr. Horváth Géza, József Attila Megyei Könyvtár
Kelecsényi Péterné, József Attila Megyei Könyvtár
Takács Anna, Tatabánya, Városi Könyvtár
Tanczerné Jakus Emőke, Tata, Kőkúti Általános Iskola

Kiadja a József Attila Megyei Könyvtár, Tatabánya, Fő tér 2.
Felelős kiadó: dr. Monostori Imre igazgató
Felelős szerkesztő: Schmidt József
ISSN 1218 9278
Tb.MK. S-38 /1998.